

Monivaikutteisen kosteikon perustaminen ja hoito

MAATALOUDEN
YMPÄRISTÖTUE
ERITYISTUET

2009

**Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin**

Maatalouden ympäristötukijärjestelmä perustuu Euroopan yhteisöjen neuvoston asetukseen (EY) N:o 1698/2005 Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (maaseuturahaston) tuesta maaseudun kehittämiseen. Suomen ympäristötukijärjestelmä käsittää ohjelmakauden 2007–2013. Valtioneuvoston elokuussa 2006 hyväksymän manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman mukaan EU rahoittaa ympäristötuen kustannuksista tällä ohjelmakaudella 28 %.

Maatalouden ympäristötuen tavoitteena on maatalous- ja puutarhatuotannon harjoittaminen kestävästi niin, että tuotanto kuormittaa ympäristöä nykyistä vähemmän, maatalouden luonnon monimuotoisuuden ja kulttuurimaisemien säilyminen turvataan sekä tuotannon harjoittamisen edellytykset säilyvät hyvinä myös pitkällä aikavälillä.

Maatalouden ympäristötuki jakautuu kaikille viljelijöille tarkoitettuihin perus- ja lisätoimenpiteisiin sekä niihin täydentäviin, tehokkaita ympäristönsuojelu- ja -hoitotoimia edellyttäviin erityistukisopimuksiin. Erityistukisopimuksia ovat:

- suoja- ja vyöhykkeen perustaminen ja hoito
- monivaikutteisen kosteikon hoito
- pohjavesialueiden peltoviljely
- valumavesien käsittelymenetelmät (kolme tyyppiä)
- luonnonmukainen tuotanto
- luonnonmukainen kotieläintuotanto
- perinnebiotooppien hoito
- luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen
- alkuperäisrotujen kasvattaminen
- alkuperäiskasvien viljely
- ravinnekuormituksen tehostettu vähentäminen
- lietalan sijoittaminen peltoon
- turvepeltojen pitkäaikainen nurmi-
viljely.

Ympäristötukijärjestelmää täydentää vuonna 2008 käyttöön otettu ei-tuotannollisten investointien tukijärjestelmä. Sen avulla voidaan perustaa monivaikutteisia kosteikkoja sekä toteuttaa arvokkaiden perinnebiotooppien alkuraivaus ja aitaaminen. Myös rekisteröidylle yhdistykselle voidaan myöntää tukea ei-tuotannollisiin investointeihin sekä tehdä ympäristötuen erityistukisopimuksia perinnebiotooppien tai monivaikutteisen kosteikon hoidosta. EU rahoittaa yhdistysten tuesta 45 %.

Monivaikutteiset kosteikot maatalousalueilla

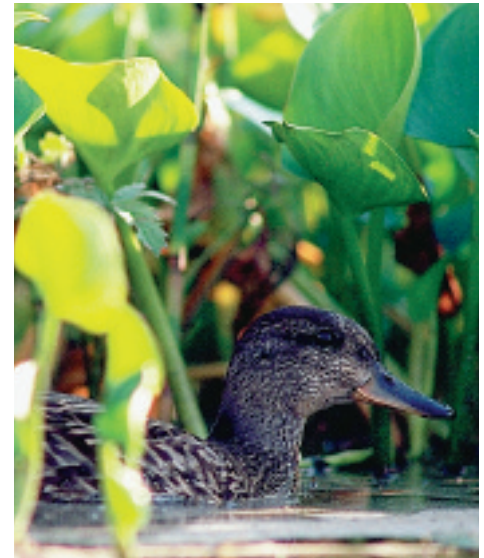
Maatalous on eri aikoina muuttanut monin tavoin vesistöjen luonnontilaa, mm. veden laatua sekä uomien ja rantavyöhykkeiden muotoa ja kasvillisuutta. Viljelystä aiheutuva vesistökuormitus on kasvanut, ja kuivatustoimet, kuten uomien kaivaminen, suoristaminen ja raivaaminen ovat lisänneet eroosiota ja köyhdyttäneet vesiluo-
ntoa. Kuivatus on vähentänyt myös vesistöihin ja luonnonuomiin kuuluneita kosteikkoja ja tulva-alueita. Maatalousympäristön hoidon yleisenä tavoitteena on vähentää tuotantotoiminnan haitallisia vesistövaikutuksia ja palauttaa luonnon monimuotoisuutta ja maisemallisia arvoja.

Viljelyalueiden valumavesien käsittelyn tarve ja menetelmät

Ympäristön kannalta tärkeintä on muuttaa tuotantotoimintaa vähemmän kuormittavaan suuntaan. Lisäksi viljelyalueiden valumavesien käsittelyllä voidaan vähentää sitä kuormitusta, jota ei ole voitu estää tai pysäyttää pelloilla ja joka on lähtenyt kuivatusvesien mukana liikkeelle kohti vesistöjä.

Keinoja vesistöjen tilan parantamiseksi ovat mm.:

- Viljelytoimenpiteet, kuten talviaikaisen kasvipeitteisyyden lisääminen ja järkipäinen lannoitus sekä lantavarastojen kunnostus, joiden avulla voidaan estää maa-aineksen ja ravinteiden pääsy veteen.
- Suoja- ja vyöhykkeet, joiden avulla vähennetään eroosiota jyrkillä ja tulvan alaisilla rantapelloilla ja pysäytetään maa-aineksen kulkeutumista yläpuolisilta peltoalueilta.
- Kosteikkojen, laskeutusaltaiden ja pohjakyönnysten perustaminen ja hoitaminen. Näiden avulla voidaan pysäyttää veteen joutunutta kiintoainetta. Riittävän suurilla kosteikoilla voidaan poistaa ja pidättää

Kari Koskela/Kuvalliteri

Matalat kosteikot ovat sopivia ruokailu- ja pesimispaikkoja monille sorsalinnuille.

myös veteen liuenneita ravinteita.

- Tulva-alueiden palauttaminen. Tämän avulla lisätään vesistön tulvanaikaista viipymää, pysäytetään vesistössä kulkeutuvaa kiintoainetta ja lisätään vesiluonnon monimuotoisuutta.
- Vesistöjen ennallistaminen, kuten uomien mutkaisuuden palauttaminen tai uomarakenteen monipuolistaminen, jonka avulla parannetaan vesistön omaa puhdistuskykyä ja lisätään vesiluonnon monimuotoisuutta ja kulttuurimaiseman arvoa.

Miten kosteikot, laskeutusaltaat ja tulva-alueet edistävät vesien- suojelua?

Kosteikot puhdistavat valumavesiä monin eri tavoin. Vedessä elävät mikrobit muuttavat vedessä ja pohja-aineksessa olevaa tyyppiä kaasumaiseen muotoon, jolloin se vapautuu vaarattomana tyyppikaasuna ilmaan. Kosteikkokasvillisuus käyttää kasvukaudella vedestä liuenneita ravinteita, fosforia ja tyyppiä. Veden virtausnopeuden

hidastuessa riittävän paljon veden mukana liikkuva kiintoaine laskeutuu kosteikon pohjalle. Samalla siihen sitoutuneet ravinteet (lähinnä fosfori) varastoituvat kosteikon maaperään.

Laskeutusaltailla pyritään laskeuttamaan pääasiassa eroosion mukana liikkeelle lähtenyt kiintoainetta. Laskeutuminen perustuu veden virtausnopeuden ja pyörteisyyden pienenemiseen. Mitä kauemmin vesi saadaan viipymään altaassa, sitä hienojakoisempi maa-aines ehtii laskeutua. Maa-aineksen mukana laskeutuu myös siihen sitoutuneita ravinteita, erityisesti fosforia. Savi- ja hiesuhiukkaset ehtivät laskeutua altaaseen tavallisesti vain, jos ne muodostavat suurempia muruja. Laskeutusaltaat eivät juuri pienennä veteen liuenneen fosforin ja typen pitoisuutta.

Tulva-alueet vaikuttavat valumavesiin samaan tapaan kuin kosteikot. Joen ja puron tulviminen uoman äyräiden yli

lisää vesistön vesitilavuutta, jolloin veden virtausnopeus pienentyy verrattuna uomassa tapahtuvaan virtaukseen. Virtausnopeuden pienentyessä veden mukana kulkeutuvaa kiintoainetta laskeutuu tulva-alueelle. Kiintoaineen säännöllinen kerrostuminen saa aikaan erityisen tulvaniittymaannoksen kehittymisen.

Kosteikkojen muut hyödyt

Kosteikkojen, laskeutusaltaiden ja tulvaniittyjen hoidosta saadaan parhaimmillaan monia ympäristöhyötyjä. Kosteikot, laskeutusaltaat ja tulvaniityt elävöittävät maisemaa ja lisäävät luonnon monimuotoisuutta, esim. eläin- ja kasvilajistoa. Ne tarjoavat vesilinnuille uusia pesimäpaikkoja ja lisäävät purovesistöjen merkitystä eliöstön kulkureitteinä. Samalla ne edistävät riista-, kala- ja raputaloutta. Altaat siinäkin ovat oivallisia kasteluveden varastoja.

Hamele Partanen

Kosteikon teossa on otettu lähtökobdaksi maaston suomat mahdollisuudet. Kosteikosta on tehty niin iso kuin se on kobtuudella mahdollista.

Määritelmiä

Kosteikolla tarkoitetaan vesistö-kuormitusta vähentävää ojan, puron, joen tai muun vesistön osaa ja sen ranta-alueita, joka suuren osan vuodesta on veden peitossa ja muunkin ajan pysyy kosteana. Kosteikko perustetaan yleensä patoamalla. Kosteikossa on tyypillisesti vesi- ja kosteikkokasvillisuutta. Kosteikkoon on hyödyllistä liittää avovesipintainen syvän veden alue.

Laskeutusaltaalla tarkoitetaan ojan tai puron yhteyteen kaivamalla tai patoamalla tehtyä vesiallasta, jonka päätarkoituksena on kerätä pelloilta ja ojaverkosta veden mukana liikkeelle lähtenyt maa-ainesta ja estää sitä pääsemästä vesistöön.

Kosteikon tai laskeutusaltaan **valuma-alueella** tarkoitetaan koko sitä aluetta, jolta vedet kerääntyvät niihin.

Hoitoalueella tarkoitetaan kosteikkoon tai laskeutusaltaaseen välittömästi kuuluvaa suojavyöhykkeen kaltaista aluetta, joka on säännöllisen hoidon kannalta tarpeen.

Tulva-alueilla tarkoitetaan virtaaviin vesistöihin liittyviä alavia ranta-alueita, joille tulva nousee säännöllisesti. Tulva-alueet muodostuvat avoimista tulvaniityistä ja puustoisista tulvametsistä sekä pensaikoista. Tulva-alueisiin voi kuulua myös joki- ja purovesistöjen entisiä, joko uoman yhteydessä olevia tai uomasta irralleen kuroutuneita osuuksia.

Tulva-alueiden palauttamisella ja lisäämisellä tarkoitetaan sellaisten tulva-alueiden uudelleenmuodostamista tai kunnostamista, jotka ovat aikaisempien kuitustoimenpiteiden vaikutuksesta hävinneet tai joiden tulviminen on vähentynyt.

Vesistön **ennallistamisella** tarkoitetaan vesistön luonnonsuhteiden palauttamista alueella esiintyviä luonnontilaisia vesistöjä muistuttavaksi.

Vesistön **kunnostamisella** tarkoitetaan yleisemmin vesistön veden laadun ja luonnontilan parantamiseksi tehtäviä toimenpiteitä.

Monivaikutteisen kosteikon perustaminen

Ei-tuotannollisten investointien tuki kosteikon perustamiseen

Ympäristötukijärjestelmää täydentää vuonna 2008 käyttöön otettu ei-tuotannollisten investointien tukijärjestelmä. Tällä tuella voidaan rahoittaa monivaikutteisten kosteikkojen perustamista ohjelmakaudella 2007–2013. Kosteikon perustamishanke on toteutettava hyväksytyn suunnitelman mukaisesti kahden vuoden kuluessa tuen myöntämisestä. Hankkeen valmistuttua kohteen hoidosta on tehtävä monivaikutteisen kosteikon hoitoa koskeva maatalouden ympäristötuen erityistukisopimus.

Alueet, jotka voivat saada kosteikon perustamiseen tukea

Monivaikutteisen kosteikon perustamiseen voidaan myöntää ei-tuotannollisten investointien tukea sellaisiin kohteisiin, joilla peltoja on yli 20 prosenttia kyseisen vesistön tai valtaojan yläpuolisesta valuma-alueesta. Jos perustettavat kosteikat

muodostavat hankekokonaisuuden, edellä mainittua 20 prosentin osuutta arvioidaan hankekokonaisuuden kannalta. Kosteikon pinta-alan, tulva-alueet mukaan lukien, on oltava vähintään 0,5 prosenttia yläpuolisen valuma-alueen pinta-alasta. Yksittäisen alan on oltava vähintään 0,05 hehtaaria ja koko hankkeen alan on oltava yhteensä vähintään 0,30 hehtaaria. Kosteikkohankkeen kokonaisalaan laskeetaan vesi- ja tulva-alueiden lisäksi penkereet ja hoidon kannalta tarpeellinen reuna-alue.

Tukea voidaan myöntää Suomenlahteen, Saaristomereen ja Selkämereen laskevien jokivesistöjen sekä sellaisten järvien valuma-alueilla, missä voidaan merkittävästi pienentää maatalouden aiheuttamaa vesistökuormitusta ja lisätä maatalousalueiden luonnon monimuotoisuutta sekä edistää riista-, kala- ja raputaloutta. Tukea voidaan myöntää myös kosteikon perustamiseen muuhun luontaisesti ja ympäristönhoidon kannalta tarkoituksenmukaiseen paikkaan, jos tämä katsotaan

Jukka Jormola

Tulvaniitylle kehittyy monipuolista kasvillisuutta, joka hidastaa vedenvirtausta.

alueellisen ympäristökeskuksen laatimassa tai hyväksymässä yleissuunnitelmassa tarpeelliseksi ja jos perustamisella voidaan merkittävästi pienentää maatalouden aiheuttamaa vesistökuormitusta ja lisätä maatalousalueiden luonnon monimuotoisuutta sekä edistää riista-, kala- ja raputaloutta.

Perustaminen

Ei-tuotannollisten investointien tuella perustettavat monivaikutteiset kosteikot on perustettava niiden luontaisille paikoille pellolle, pellon reuna-alueelle tai metsämaalle, herkästi tulviville pelloille tai pengerryille kuivatusalueille. Kosteikko on perustettava ensisijaisesti patoamalla. Perustettavassa kosteikossa on oltava kiintoainesta laskeuttava syvämpi vesialue, joka on tyhjennettävissä sinne kertyneestä liettestä. Kosteikkoon on kuuluttava sen hoidon kannalta riittävät reuna-alueet.

Uomien luonnontilaa parantavat hankkeet voidaan toteuttaa siten, että pa-

lautetaan tulva-alueita, perustetaan useita pieniä kosteikkoja tai rakennetaan pohjakynnyksiä. Näissä hankkeissa on huolehdittava uomien eroosiosuojauksesta, istutettava kasvillisuutta, lisättävä puron mutkaisuutta tai parannettava uomien monimuotoisuutta kalaston ja rapujen elinympäristönä.

Kosteikkoalueen hallinta

Kohteen, josta kosteikon perustamisen ei-tuotannollisten investointien tukea maksetaan, on oltava tuen hakijan hallinnassa koko perustamishankkeen toteuttamisen ajan ja lisäksi myös perustamishankkeen jälkeen haettavaksi edellytettävän kosteikon hoitoa koskevan ympäristötuen erityistukisopimuksen ajan. Jos alue on vuokrattu, hakemukseen on liitettävä jäljennös vuokrasopimuksesta tai muusta sopimuksesta, joka kattaa kosteikon perustamisajan ja alueen hoitosopimuksen kestoajan.

Kosteikot ja laskeutusaltaat tarjoavat levähdyspaikkoja myös muuttolinnuille.

Kuka voi hakea tukea kosteikon perustamiseen?

Viljelijä tai rekisteröity yhdistys voi hakea ei-tuotannollisten investointien tukea monivaikutteisen kosteikon perustamiseen. Viljelijän, puutarhatalouden harjoittajan tai hänen puolisonsa on oltava kosteikon perustamista koskevan sitoumuksen antamista edeltävän vuoden lopussa vähintään 18-vuotias, mutta ei yli 65-vuotias. Ikävaatimus ei koske julkisoikeudellista yhteisöä, yhdistystä, säätiötä, koulutaikavankilatilaa.

Ei-tuotannollisten investointien tuen hakijalta ei edellytetä ympäristötuen perustoimenpiteitä koskevan sitoumuksen tekemistä. Tuen saamisen edellytyksenä ei ole myöskään täydentävien ehtojen noudattaminen. Kosteikon perustamishankkeen valmistuttua kohteen hoidosta on tehtävä ympäristötuen erityistukisopimus. Tällöin viljelijän on erityistukisopimusehtojen noudattamisen lisäksi tehtävä kuitenkin myös ympäristötuen perustoimenpiteitä koskeva sitoumus, joka edellyttää myös täydentävien ehtojen noudattamista. Rekisteröidyn yhdistyksen on noudatettava sopimuksen kohteena olevalla alueella täydentäviä ehtoja.

Tuen haku

Hakemus monivaikutteisen kosteikon perustamiseksi ei-tuotannollisten investointien tuella (lomake nro 195/viljelijä tai 195B/rekisteröity yhdistys) jätetään siihen työ- ja elinkeinokeskukseen (jäljempänä TE-keskus), jonka toimialueella kosteikon perustamistoimenpiteet toteutetaan. Hakuaika on vuosittain erikseen ilmoitettavana ajankohtana.

Kuinka tuet määräytyvät?

Ei-tuotannollisten investointien tukea monivaikutteisen kosteikon perustamiseen voidaan maksaa enintään 4000 euroa kosteikkohehtaaria kohden. Tukea maksetaan hyväksytyjen kustannusten, tulonmenetysten ja alueelta saatavan hyödyn perusteella. Menon tosiasiallisuuden ja toteutuneet kustannukset osoittavana selvityksenä on maksuhakemuksen liit-

teenä esitettävä jäljennökset maksutositteista.

Kosteikon perustamisessa korvattavia kustannuksia ovat mm. pintamaan ja kasvillisuuden poisto, poistetun maa-aineksen loppusijoittaminen, kosteikkoalueen muotoilu sekä kosteikon rakenteista ja kasvillisuuden istuttamisesta ja kylvämisestä aiheutuvat kustannukset.

Minkälainen suunnitelma vaaditaan?

Monivaikutteisen kosteikon perustamiseen myönnettävän ei-tuotannollisten investointien tuen edellytyksenä on hakemukseen liitettävä asianmukainen suunnitelma, johon tulee sisältyä:

- hankkeen yleiskuvaus ja tavoitteet
- hankkeen yksilöity toteutustapa- ja aika
- hankkeen toteuttamiseen osallistuvat tahot, toteutus- ja rahoitusvastuut ja mahdolliset sopimusjärjestelyt; selvitys kosteikkoalueen omistus- ja hallintasuhteista
- hankkeen kustannusarvio kustannuserittelyineen ja rahoitussuunnitelma
- hankkeen sijaintikartta
- suunnitelma-alueen kartta, maastomittauksiin perustuvat rakenne- ja leikkauspiirrokset, uomaa ruopattaessa tai kaivettaessa liitetään suunnitelmaan poikkileikkauspiirros
- selvitys peltojen osuudesta valuma-alueesta
- selvitys kosteikon mitoituksesta ja pinta-alan suhteesta yläpuolisen valuma-alueen pinta-alaan
- selvitys kosteikon perustamistoimenpiteistä: vesien johtaminen, padon paikka, padotuskorkeus, patomaisen vaikutusalue, pintamaan poisto ja kaivumassojen sijoitus
- selvitys kosteikkoalueen penkereistä, syvänteistä, niemekkeistä, saarekkeista ja kasvillisuusvyöhykkeistä
- yleispiirteinen selvitys kosteikon perustamisen jälkeisistä hoitotoimenpiteistä: lietteen ja mahdollisen kasvillisuuden poisto ja rakenteiden kunnostus
- selvitys hankkeen vaikutuksista kosteikkoalueen ulkopuolella viljeltävien

peltojen kuivatustilanteeseen tai muuhun maankäyttöön

- hankkeen toteuttamista varten vaadittavat viranomaisluvut.

Lausuntojen pyytäminen

TE-keskuksen on pyydettävä monivaikeutteen kosteikon perustamista koskevan ei-tuotannollisten investointien tuen hakemuksesta lausunto ympäristökeskukselta ja rekisteröidyn yhdistyksen kyseessä ollessa lisäksi myös paikalliselta Leader-toimintaryhmältä.

Milloin myönnetyn tuen saa?

Kosteikon perustamiseen haettu ei-tuotannollisten investointien tuki maksetaan kaksi kertaa vuodessa toteutuneiden kulojen mukaisesti erillisen hakemuksen (lomake nro 197A/viljelijä tai 197B/rekisteröity yhdistys) perusteella.

Muutoksista ilmoittaminen

Tuen hakijan on viipymättä ja viimeistään 10 työpäivän kuluessa ilmoitettava tuen myöntäneelle TE-keskukselle tuen hakijaa tai tuettavaa toimintaa koskevista muutoksista.

Miten sitoumusehtoja valvotaan?

TE-keskus valvoo tuen myöntämiseen, maksamiseen ja käyttöön liittyvien edel-

Kari Koskela/Kuvaliitri

Kosteikkojen reunamien ruoikot ovat ruokokerttuselle mieleistä ympäristöä.

lytysten ja ehtojen noudattamista. Tuen saajalla on valvontaan joutuessaan velvollisuus antaa korvauksetta kaikki ne tiedot, jotka valvonnan tekemiseksi ovat tarpeen.

Monivaikutteisen kosteikon hoito

Ympäristötuen erityistuki kosteikon hoitoon

Ohjelmakaudella 2007–2013 monivaikutteisen kosteikon hoitotoimenpiteistä aiheutuvia kustannuksia voidaan korvata maatalouden ympäristötuen erityistuella. Korvaus maksetaan pinta-alan perusteella siitä alasta, joka jää kosteikon, laskeutusaltaan tai tulvaniityn alle sekä alueen hoidon kannalta riittävistä reuna-alueista. Tuen määrä riippuu hoitotoimenpiteiden aiheuttamista kustannuksista ja mahdollisista tulonmenetyksistä. Erityistukisopimuskauden kesto on 5 tai 10 vuotta ja sopimuskausi alkaa 1.10. Kohteissa, joissa vastaava erityistukisopimuskausi on päätymässä, voi uusi sopimuskausi alkaa 1.5.

Alueet, jotka voivat saada erityistukea kosteikon hoitoon

Ympäristötuen erityistukea voivat saada alueet, jotka on perustettu ei-tuotannollisten investointien tuen avulla. Myös maatalouden ympäristötukijärjestelmän puitteissa jo aiemmin perustetut kosteikot ja laskeutusaltaat voivat tulla hoitosopimuksen piiriin sen jälkeen, kun aiempi vastaava erityistukisopimus on päättynyt. Sopimuksen kohteena oleva kosteikko ja laskeutusallas on voitu perustaa myös muulla kuin ympäristötukijärjestelmän rahoituksella.

Erityistukea voidaan myöntää Suomenlahteen, Saaristomereen ja Selkämereen laskevien jokivesistöjen sekä sellaisten järvien valuma-alueilla, missä voidaan merkittävästi pienentää maatalouden aiheuttamaa vesistökuormitusta ja lisätä maatalousalueiden luonnon monimuotoisuutta sekä edistää riista-, kala- ja raputaloutta.

Erityistukea voivat saada vain sellaiset alueet, joilla peltoja on yli 20 % vesistön tai valtaojan valuma-alueesta. Erityistukisopimusalueen osaksi voidaan hyväksyä yksittäinen peltoala tai muu ala, jos se on vähintään 0,05 hehtaaria. Sopimusalan on oltava vähintään 0,3 hehtaaria.

Sopimukseen haettavan peltoalan on oltava ympäristötuen tukikelpoista.

Rekisteröidyn yhdistyksen hakeman kosteikon hoidon sopimusalueen tulee sijaita paikallisen leader-toimintaryhmän kehittämissuunnitelman soveltamisalueella.

Hoito ja kunnossapito

Kosteikot, laskeutusaltaat ja pohjapadot sekä -kynnykset vaativat säännöllistä hoitoa ja kunnossapitoa. Hoitotoimenpiteitä ovat mm. lietteen poisto, rakenteiden hoitotoimet sekä kosteikon ja sen reuna-alueiden kasvillisuuden niitto tai laidunnus.

Kosteikkoihin tulevien ojien suista on tarpeen poistaa laskeutunutta lietettä vuosittain. Jos kosteikossa on syvemmän veden alue, myös sen pohjalle kertyvän lietteen määrää on seurattava keväisin ja syksyisin. Tarvittaessa liete poistetaan kaimpumpulla tai lietepumpulla. Lietteen voi levittää pellolle. Laskeutusaltaat on tyhjennettävä viimeistään silloin, kun niihin kertynyt liete alkaa haitata altaan toimintaa. Altaan pohjalle kertyneen lietteen määrä on tarkistettava vähintään kerran vuodessa. Pohjakynnysten yhteydessä varastotilavuudet ovat pieniä ja pohjalle kerrostuneen maa-aineksen liikkeellelähden riski on suuri. Pohjakynnykset keraavat vähitellen lietettä, joten uoman puhdistus muutaman vuoden välein voi olla tarpeen.

Patorakenteiden toiminta, pitävyys ja kunto on syytä tarkistaa säännöllisesti vuosittain keväällä ja syksyllä. Pienestä patorakenteesta muodostuu helposti suuri ohivirtaus, mikä nopeasti heikentää kosteikon ja laskeutusaltaan tehoa. Penkereitä on hyvä tarkkailla kesällä erityisesti rankojen sateiden jälkeen. Ensimmäisinä vuosina on syytä tarkistaa myös maarakenteet, koska kosteikon perustamisen jälkeen maarakenteet painuvat. Myös kiveysten pysymistä paikoillaan on seurattava.

Kosteikon kasvillisuus pyritään pitämään monipuolisena hoitotoimenpiteillä. Kosteikon ja sitä ympäröivän viljelemät-

Ari Turtola

tömän hoitoalueen kasvillisuutta niitetään vuosittain, jotta kosteikko ei kasva umpeen. Niittäminen voidaan tehdä osa-alueittain monimuotoisen kasvillisuuden säilyttämiseksi. Niittojätteet on tarpeen viemmä pois kosteikkoalueelta. Hoitotoimien yhteydessä korjattu kasvimaassa voidaan käyttää hyödyksi. Kasvillisuuden hoitotoimenpiteet voidaan toteuttaa myös laiduntamalla, ellei siihen ole vesiensuojellista estettä. Vastaperustetussa kosteikossa kasvillisuuden niittäminen ei useimmiten ole tarpeen, mutta myöhemmin toimenpide on tärkeä. Kosteikon ympäristössä olevaa puustoa ja pensaita harvennetaan tarvittaessa. Jos kosteikko on perustettu metsän reunaan, kosteikko ei yleensä edellytä puuston poistamista.

Kuka voi hakea tukea kosteikon hoitoon?

Viljelijä tai rekisteröity yhdistys voi hakea ympäristötuen erityistukisopimusta monivaikutteisen kosteikon hoidosta. Viljelijän, puutarhatalouden harjoittajan tai hänen puolisonsa on oltava monivaikutteisen

kosteikon hoitoa koskevan erityistukisopimuksen tekemistä edeltävän vuoden lopussa vähintään 18-vuotias, mutta ei yli 65-vuotias. Ikäedellytys ei koske julkisoikeudellista yhteisöä, yhdistystä, säätiötä, koulu- tai vankilatilaa.

Viljelijällä tulee olla ympäristötuessa tukikelpoista peltoa viljelyksessään vähintään kolme hehtaaria tai puutarhatilalla puutarhakasvien viljelyksessä olevaa tukikelpoista peltoa vähintään puoli hehtaaria koko sitoumuskauden ajan.

Sopimuksen tekemisen ehtona on, että viljelijä on sitoutunut tai sitoutuu ympäristötukijärjestelmään. Jos viljelijän ympäristötuen perustoimenpiteitä koskeva sitoumus päättyy sopimuskaudella, viljelijän on sitouduttava uudelleen ympäristötukijärjestelmään.

Rekisteröidyn yhdistyksen kosteikon hoitoa koskevan erityistukisopimuksen tekemisen edellytyksenä on, että paikallinen Leader-toimintaryhmä puoltaa sopimuksen hyväksymistä. Rekisteröidyn yhdistyksen on noudatettava erityistukisopimuksen kohteena olevalla alueella täydentäviä ehtoja.

Kosteikon allasosan madaltamisessa on varsinkin laskuojan suulle kertynyt liete poistettava aika ajoin.

Tuen haku

Hakemus monivaikutteisen kosteikon hoitoa koskevaksi erityistukisopimukseksi (lomake nro 262/viljelijä tai 262B/rekisteröity yhdistys) jätetään TE-keskukseen. Viljelijä toimittaa hakemuksen siihen TE-keskukseen, jonka toimialueella maatilan talouskeskus tai tuotantorakennus sijaitsee ja rekisteröity yhdistys siihen TE-keskukseen, jonka toimialueella hakemuksen kohteena oleva alue sijaitsee. Hakuaika on keväisin kerran vuodessa.

Kuinka tuet määräytyvät?

Ympäristötuen erityistukea monivaikutteisen kosteikon hoidosta maksetaan hyväksytyjen kustannusten, tulonmenetysten ja alueelta saatavan hyödyn perusteella. Sopimuksen tukikatto, jota enempää sopimuksesta ei voida maksaa, on kerrottu sopimusehdoissa.

Kustannuksina voidaan ottaa huomioon kosteikon hoitosuunnitelman tekeminen, hoitopäiväkirjan pidosta aiheutuvat työkustannukset, rakenteiden kunnon seuranta, kertyneen lietteen määrän tarkkailu, lietteen poistaminen ja kuljetaminen sekä kosteikon sekä sitä ympäröivän viljelemättömän hoitoalueen kasvillisuuden niittäminen ja poiskuljetus.

Minkälainen suunnitelma vaaditaan?

Kosteikon, laskeutusaltaan ja tulva-alueen hoidolle myönnettävän erityistuen edellytyksenä on hoitotoimenpiteistä tehty erillinen suunnitelma, joka on liitettävä sopimushakemukseen. Suunnitelmasta tulee ilmetä mm. seuraavat asiat:

- hankkeen yleiskuvaus ja tavoitteet
- suunnitelma-alueen kartta, johon on merkitty ne peruslohkot, joita hakemus koskee
- yksilöidyt hoitotoimenpiteet
- toteutusaikataulu vuosittain
- selostus siitä, miten toimenpiteet edistävät tavoitteiden saavuttamista
- arvio hankkeen vaikutuksista ympäristöön tai maisemaan
- laskelma hankkeen vuosittaisista kustannuksista ja hyöty/tulonmenetysarvio

- kopio aiemman sopimuskauden hoitopäiväkirjasta, jos alue tai sen osa on aiemmin kuulunut sopimukseen.

Esimerkkejä suunnitelmaselostuspohjista löytyy Suomen ympäristökeskuksen internetsivulta: www.ymparisto.fi/los/maatalous.

Kosteikko, laskeutusallas tai tulva-alue saattaa sijaita useamman maanomistajan alueella. Maanomistajien on tällöin tehtävä keskinäinen sopimus vastuun ja kustannusten jaosta altaan tai kosteikon hoidossa. Yhteinen suunnitelma ja keskinäinen sopimus tulee olla hakemuksen liitteinä.

Tiedot sopimuksesta ja lausuntojen pyytäminen

Ympäristötuen erityistukisopimus monivaikutteisen kosteikon hoidosta toimitetaan tiedoksi kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle sekä alueelliselle ympäristökeskukselle. Ympäristökeskus antaa myös lausunnon hakemuksesta ennen sopimuksen tekoa. Rekisteröidyn yhdistyksen hakemus toimitetaan lisäksi lausunnolle paikalliseen leader-toimintaryhmään.

Milloin myönnetyn tuen saa?

Erityistuen maksatusta on haettava vuosittain. Hakemus on tehtävä vuosittaisessa pinta-alatukea koskevassa hakemuksessa (lomake nro 101B). Rekisteröidyn yhdistyksen on haettava erityistuen maksatusta TE-keskuksesta pinta-alatukien hakuaikaan. Erityistuki maksetaan vuosittain aikaisintaan syyskuussa.

Hoitopäiväkirja

Monivaikutteisen kosteikon hoitoa koskevan erityistukisopimushakemuksen liitteenä on oltava kosteikon ja laskeutusaltaan hoidosta pidettävä hoitopäiväkirja tai sen kopio, jos sopimusta haetaan kosteikolle, jota on aiemmin koskenut erityistukisopimus.

Sopimusalueesta on pidettävä hoitopäiväkirjaa, johon on merkittävä lohkon nimi, tunnus ja pinta-ala. Siihen merkitään

---

vuosittain myös tiedot alueella toteutetuista toimenpiteistä, niiden toteuttamisaikankohdat ja vaikutukset ympäristöön. Muistiin merkittäviä asioita voivat olla esimerkiksi:

- lietteen poisto, padon hoitotoimet
- mahdollinen niitto ja laidunnus
- rantojen ja uomien suojaustoimenpiteet
- kasvillisuuden uusiminen ja raivaukset.

Muutoksista ilmoittaminen

Tuen hakijan on viipymättä ja viimeistään 10 työpäivän kuluessa ilmoitettava sopimuksen tehneelle TE-keskukselle tuen

hakijaa ja tilaa/sopimusalaa tai tuettavaa toimintaa koskevista muutoksista.

Sopimuksen muuttamisesta, siirtämisestä sekä sopimuksesta luopumisesta on kerrottu tarkemmin sopimusehdoissa.

Miten sopimusehtoja valvotaan?

TE-keskus valvoo tuen myöntämiseen, maksamiseen ja käyttöön liittyvien edellytysten ja ehtojen noudattamista. Tuen saajalla on valvontaan joutuessaan velvollisuus antaa korvauksetta kaikki ne tiedot, jotka valvonnan tekemiseksi ovat tarpeen.

LISÄTIETOA

Työ- ja elinkeinokeskukset puh. 010 19 1450

Etelä-Pohjanmaan TE-keskus
Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki

Etelä-Savon TE-keskus
Mikonkatu 3 ja 5, PL 164, 50101 Mikkeli

Hämeen TE-keskus
Rauhankatu 10, 15110 Lahti
Hämeenlinnan palvelupiste
Raatihuoneenkatu 11, 13100 Hämeenlinna

Kaakkois-Suomen TE-keskus
Salpausselänkatu 22, PL 1041,
45101 Kouvola
Lappeenrannan palvelupiste
Kauppakatu 40 D, 53100 Lappeenranta

Kainuun TE-keskus
Kalliokatu 4, 87100 Kajaani

Keski-Suomen TE-keskus
Cygnäuksenkatu 1, PL 44,
40101 Jyväskylä

Lapin TE-keskus
Ruokasenkatu 2, 96200 Rovaniemi
Kemin palvelupiste
Asemakatu 19, 94100 Kemi

Pirkanmaan TE-keskus
Kauppakatu 4, PL 467, 33101 Tampere

Pohjanmaan TE-keskus
Hoviokaudenpuistikko 19 A, PL 131, 65101
Vaasa
Kokkolan palvelupiste
Ristirannankatu 1, PL 240, 67101 Kokkola

Pohjois-Karjalan TE-keskus
Kauppakatu 40 B, PL 8, 80101 Joensuu

Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus
Viestikatu 1, PL 86, 90101 Oulu
Ylivieskan palvelupiste
Valtakatu 4, PL 103, 84101 Ylivieska

Pohjois-Savon TE-keskus
Käsityökatu 41, PL 2000, 70101 Kuopio

Satakunnan TE-keskus
Yrjönkatu 20, PL 266, 28101 Pori

Uudenmaan TE-keskus
Maistraatinportti 2, PL 15, 00241 Helsinki

Varsinais-Suomen TE-keskus
Ratapihankatu 36, PL 592, 20101 Turku

Maa- ja metsätalousministeriö, tukipolitiikkayksikkö

PL 30, 00023 Valtioneuvosto
puh. (09) 16 001

Alueelliset ympäristökeskukset

Etelä-Savon ympäristökeskus
Jääkärintie 14, 50100 Mikkeli
puh. 020 610 106

Hämeen ympäristökeskus
Birger Jaarlin katu 13, PL 131, 13101 Hämeenlinna
puh. 020 610 103

Lahden toimipaikka
Vesijärvenkatu 11 A, PL 29, 15141 Lahti
puh. 020 610 103

Kaakkois-Suomen ympäristökeskus
Kauppamiehenkatu 4, PL 1023, 45101 Kouvola
puh. 020 610 105

Lappeenrannan toimipaikka
Laserkatu 6, 53850 Lappeenranta
puh. 020 610 105

Kainuun ympäristökeskus
Kalliokatu 4, PL 115, 87101 Kajaani
puh. 020 610 112

Keski-Suomen ympäristökeskus
Ailakinkatu 17, PL 110, 40101 Jyväskylä
puh. 020 610 110

Lapin ympäristökeskus
Hallituskatu 5, PL 8060, 96101 Rovaniemi
puh. 020 610 113

Lounais-Suomen ympäristökeskus
Itsenäisyydenaukio 2, PL 47, 20801 Turku
puh. 020 610 102

Satakunnan toimipaikka
Valtakatu 6, 28100 Pori
puh. 020 610 102

Länsi-Suomen ympäristökeskus
Koulukatu 19, PL 262, 65101 Vaasa
puh. 020 610 109

Kokkolan toimipaikka
Torikatu 40, PL 77, 67101 Kokkola
puh. 020 610 109

Seinäjoen toimipaikka
Torikatu 16, PL 156, 60101 Seinäjoki
puh. 020 610 109

Pirkanmaan ympäristökeskus
Yliopistonkatu 38, PL 297, 33101 Tampere
puh. 020 610 104

Pohjois-Karjalan ympäristökeskus
Torikatu 36 A, PL 69, 80101 Joensuu
puh. 020 610 108

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus
Veteraaninkatu 1, PL 124, 90101 Oulu
puh. 020 610 111

Pohjois-Savon ympäristökeskus
Sepänkatu 2 B, PL 1049, 70101 Kuopio
puh. 020 610 107

Uudenmaan ympäristökeskus
Asemapäällikönkatu 14, PL 36, 00521 Helsinki
puh. 020 610 101

Ympäristöministeriö

Kasarmikatu 25, PL 35, 00023 Valtioneuvosto
puh. 020 610 100

Suomen ympäristökeskus

Mechelininkatu 34a, PL 140, 00251 Helsinki
puh. 020 610 123

Maaseutuneuvonta

ProAgria Etelä-Karjala
Pormestarinkatu 6, PL 46, 53101 Lappeenranta
puh. 020 747 2600

ProAgria Etelä-Pohjanmaa
Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki
puh. (06) 416 3111

ProAgria Farma
Artturinkatu 2, 20200 Turku
puh. 010 273 1500

ProAgria Häme
puh. 020 747 3000
Hämeenlinnan toimipaikka
Vanajantie 10B, 13110 Hämeenlinna

puh. 020 747 3000
Lahden toimipaikka
Mariankatu 8 A, 15110 Lahti

puh. 020 747 3000

ProAgria Kainuu
Osmonkatu 9, 87100 Kajaani
puh. 044 320 1580

ProAgria Keski-Pohjanmaa
Ristirannankatu 1, 67100 Kokkola
puh. 020 747 3250

ProAgria Keski-Suomi
Kauppakatu 19, PL 112, 40101 Jyväskylä
puh. 020 747 3300

ProAgria Kymenlaakso
Hoviokaudenkatu 16, 45100 Kouvola
puh. 020 747 3434

ProAgria Lappi
Eteläranta 55, 96300 Rovaniemi
puh. 020 747 2700

ProAgria Etelä-Savo
Mikonkatu 5, 50100 Mikkeli
puh. 020 747 3550

ProAgria Oulu
Kauppuriinkatu 23, PL 106, 90101 Oulu
puh. (08) 316 8611

ProAgria Pirkanmaa
Näsilinnankatu 48, PL 97, 33101 Tampere
puh. 020 747 2800

ProAgria Pohjois-Karjala
Koskikatu 11 C, PL 5, 80101 Joensuu
puh. (013) 258 3311

ProAgria Pohjois-Savo
Puijonkatu 14, PL 1096, 70111 Kuopio
puh. 020 747 3650

ProAgria Satakunta
Itsenäisyydenkatu 35 A, 28130 Pori
puh. (02) 631 1600

ProAgria Uusimaa
Seutulantie 1, 04410 Järvenpää
puh. 020 747 2500

ProAgria Keskusten Liitto
Urheilutie 6, PL 251, 01301 Vantaa
puh. 020 747 2400

ProAgria Finska Hushållningssällskapet
Hämeenkatu 28, 20700 Turku
puh. (02) 469 0114

ProAgria Nylands Svenska Lantbrukssällskap
Liisankatu 21 B 8, 00170 Helsinki
puh. (09) 135 1244

ProAgria Österbottens Svenska Lantbrukssällskap
Kauppapuistikko 16 D, 65100 Vaasa
puh. (06) 319 0200

ProAgria Svenska lantbrukssällskapens förbund
Liisankatu 21 B 12, 00170 Helsinki
puh. (09) 135 103

Tämä lehtinen on tehty maaliskuussa 2009.

Lisätietoja saa tällä sivulla esitellyiltä viran-
omaisilta ja järjestöiltä.

Julkaisija: Maaseutuvirasto
Käsikirjoitus: Markku Puustinen, Jukka Jormola
Ulkoasu ja taitto: Sauli Heikkilä, Pieni Huone Oy
Kannen kuvat: Maarit Puumala,
Pauli Nieminen/Kuvaliiteri
Painopaikka: Edita Prima Oy

LEADER-TOIMINTARYHMÄT
www.maaseutu.fi